

VOJNOSTRATEGIJSKE KONCEPCIJE SUSEDNIH ZEMALJA I NJIHOVE ORUŽANE SNAGE

AUSTRIJA

Austrija leži pretežno u južnom delu sliva gornjeg Dunava; nju ispunjava planinsko zemljište istočnih Alpa i nešto niže zemljište njihovog severoistočnog i istočnog dela. Oblik zemlje je veoma izdužen u pravcu istok — zapad, s tim što je njen znatno veći, istočni deo prikupljen, a manji, zapadni jako izdužen i uzan — dubina mu je 40—100 km, a dužina 300 km. Stoga je taj deo teritorije veoma nepovoljan, jer se može relativno lako i brzo odseći od ostalog dela zemlje u slučaju dejstava sa severa ili juga. Slabe strane takvog nepovoljnog oblika znatno su ublažene reljefom zemljišta, jer se visokoplaninski grebeni Alpa pružaju uglavnom pravcem zapad — istok i predstavljaju jake prepreke, a malobrojne doline reka, koje protiču kroz stenovite klisure, mogu se lako zatvoriti i braniti.

Dolinom Dunava, u širem smislu, na austrijskoj teritoriji vode važne međunarodne kopnene komunikacije, koje spajaju zapadnu Evropu sa Balkanskim poluostrvom. S druge strane, Dunav, zbog svoje plovnosti, predstavlja najkraći put između Severnog i Crnog mora. Sve to omogućava veliki tranzitni promet preko Austrije, od koga njena privreda ima znatne koristi. Međutim, isti taj promet je u političko-strategijskom pogledu čini osetljivom, jer se Austrija nalazi u središnjem delu Evrope, između snaga i zemalja dva antagonistička vojna bloka, zatim, neutralne Švajcarske i nesvrstane Jugoslavije.

U članu 1. austrijskog ustava stoji: »Da bi u budućnosti održala svoju nezavisnost i integritet teritorije, Austrija proklamuje dobrovoljno i zauvek svoju neutralnost, koju će braniti svim sredstvima. Da bi obezbedila postizanje tog cilja, Austrija neće pristupiti nijednom vojnom savezu niti dozvoliti drugim državama da instaliraju vojne baze na njenoj teritoriji«.

Polazeći od svog geostrategijskog i međunarodnog položaja, njegovog značaja i osetljivosti, osobenosti zemljišta i ekonomskih mogućnosti, Austrija je usvojila koncepciju sveopšte odbrane zemlje. Suština te koncepcije sastoji se prvenstveno u tome da, u svakom eventualnom ratu, ona svim raspoloživim snagama i sredstvima brani svoju nezavisnost i integritet, ne dozvoljavajući bilo kojoj stranoj sili korišćenje austrijske teritorije. Smatra se da takva koncepcija zahteva da se, u skladu sa materijalnim mogućnostima zemlje, raspoláže i odgovarajućim snagama i sredstvima operativne vojske i dobro organizovanim, opremljenim i obu-

čenim jedinicama teritorijalne odbrane. Zadatak tih snaga je da, koristeći prednosti zemljišta, uz široku primenu zaprečavanja, protivtenkovske, protivvazdušne i protivdesantne odbrane, izvode odbrambena dejstva počev od same granice.

S tim u vezi, celokupna austrijska teritorija je podeljena na tri odbrambene zone: prva obuhvata područje Donje i Gornje Austrije; druga — šire područje južnog dela zemlje (Štajersku i Korušku) i treća — zapadni deo zemlje. U zonama su razmeštene operativne i teritorijalne jedinice. Komandanti zona su neposredno potčinjeni ministru odbrane, a odgovorni su za njihovu odbranu i borbenu gotovost jedinica, štabova i ustanova koje lociraju na toj teritoriji. I to je jedna od praktičnih mera na realizovanju usvojene koncepcije sveopšte odbrane zemlje.

Vojna doktrina Austrije razmatra opšti i ograničeni rat, koji bi se mogli voditi sa ili bez upotrebe nuklearnih borbenih sredstava. Smatra se da je za uspešno vođenje bilo koje vrste rata neophodna sveobuhvatna priprema zemlje i stanovništva. Austrijanci su pre pet godina (krajem 1965) pri Akademiji zemaljske odbrane u Beču osnovali kurs za upoznavanje civilnih kadrova s problemima i zahtevima sveopšte odbrane zemlje. Kursevi traju nedelju dana. Slušaoci ih pohađaju na dobrovoljnoj osnovi. Na njima se drže informativna predavanja i seminari. Da bi se proširio broj slušalaca, koji su u početku bili uglavnom iz Beča, pristupilo se osnivanju spoljnih kurseva — najpre 1968. u Insbruku, a zatim 1969. u Gracu.

Na seminarima se razmatra spoljnopolitička situacija, geostrategijski položaj zemlje u sklopu postojeće konfrontacije velikih sila i ekonomsko stanje u zemlji. Ti elementi se uzimaju u obzir da bi se izvukli određeni zaključci i pronašli najpogodniji načini planiranja priprema na vojnom, civilnom, privrednom i psihološkom sektoru odbrane, i odredili zadaci sistema saobraćaja i veza. Na kraju svakog seminara izvodi se vežba na karti, koja na očigledan način treba da pokaže međuzavisnost svih sektora odbrane. Svrha takvog sistema rada je da se što realnije sagledaju i prouče obaveze i mogućnosti koje Austriji pruža njena neutralnost.

Do kraja 1969. održano je 98 kurseva, kojima je bilo obuhvaćeno 2.125 lica. Prema profesiji na kursovima je učestvovalo: 1,8% poslanika zakonodavnih tela, 31,4% prosvetnih radnika, pripadnika omladinskih organizacija i sportskih udruženja, 17,4% oficira i građanskih lica iz armije, 10% predstavnika komora i interesnih zajednica, 0,9% iz institucija javnog informisanja, 4,2% službenika nižih organa vlasti, 9% službenika sreskih organa vlasti, 10% službenika pokrajinskih vlada i 14% službenika raznih ministarstava (osim ministarstva odbrane). Po regionalnom učešću — 40,7% bilo je iz Beča, a ostali iz osam pokrajina.

NEKE KARAKTERISTIKE AUSTRIJSKIH ORUŽANIH SNAGA

Posle završetka prvog svetskog rata, Mirovnim ugovorom od 10. septembra 1919, Austriji su određene sadašnje granice i izričito joj je zabranjeno da se ujedini sa Nemačkom. Istim ugovorom Austriji je zabranjena opšta vojna obaveza. Kopnena vojska se mogla popunjavati samo dobrovoljcima, sa obaveznim rokom od 12 godina (6 u aktivnoj

službi, a 6 u rezervi). Držanje ratnog vazduhoplovstva, ratne mornarice, tenkovskih jedinica i teške artiljerije bilo je takode zabranjeno. Ukupna jačina oružanih snaga Austrije nije smela da pređe 30.000 ljudi.

Formiranjem centrumaške vlade 1932. u Austriji su se počele veoma brzo razvijati raznovrsne poluvojne organizacije, koje su objedinjene u policiju domovinskog fronta. Nešto kasnije uvedena je obavezna vojna služba, a policija je uključena u oružane snage, tako da je u vreme prisajedinjenja (anšlusa) Nemačkoj 1938, Austrija imala armiju jačine oko 100.000 ljudi, od koje su Nemci formirali 5. armijsku grupu.

Na Moskovskoj konferenciji 1943. saveznici su se saglasili da Austriju, posle završetka drugog svetskog rata, okupiraju vojne jedinice četiri velike sile. Tako su bile uspostavljene četiri okupacione zone: sovjetska — Donja Austrija, bez Beča, deo Gornje Austrije na levoj obali Dunava i Burgenland; američka — Salcburg i deo Gornje Austrije na desnoj obali Dunava; francuska — Tirol i Forarlberg; britanska — Koruška, istočni Tirol i Štajerska bez Burgenlanda. Prestonica Beč bila je podeljena na četiri sektora, sa sedištem savezničkog kontrolnog saveta.

Bez obzira na okupacioni režim i prisustvo stranih trupa, austrijska vlada je već 1945. formirala ured za vojna pitanja, koji je po naređenju okupacionih vlasti rasformiran. Nešto kasnije, grupa bivših oficira, koja je radila u odeljenju za penzije pri ministarstvu finansija, počela je 1949. sa formiranjem žandarmerije, u kojoj je stvoren komandni kadar za novu austrijsku vojsku.

Konačno, deset godina posle završetka drugog svetskog rata, 15. maja 1955. god., potpisan je mirovni ugovor između Austrije i savezničkih sila pobednica. Prema odredbama tog ugovora, Austriji je vraćen suverenitet, uz obavezu vođenja neutralne politike; dozvoljeno joj je držanje oružanih snaga, s tim da ne sme primati u službu oficire bivše nemačke vojske višeg čina od potpukovnika, niti proizvoditi ili raspolažati oružjem velike razorne moći, vođenim projektilima i topovima većeg dometa od 30 km. Na taj način, i Austrija spada u red susednih zemalja kojoj je mirovnim ugovorima posle prvog i drugog svetskog rata ograničeno držanje oružanih snaga.

Prema podacima publikacije »The Military Balance 1970—1971« Instituta za strategijske studije u Londonu, austrijske oružane snage imaju ukupno 49.000 ljudi. Snage unutrašnje bezbednosti (žandarmerija) imaju 12.000 ljudi. Obučena rezerva ceni se na oko 400.000 ljudi.

Izdaci za vojne potrebe u 1970. iznosili su 159 miliona dolara, a u 1969. godini — 144. To je 1,2% bruto nacionalnog dohotka ili 19 dolara po stanovniku (poređenja radi: svakog italijanskog građanina vojni budžet opterećuje sa 44 dolara, mađarskog takode 44, čehoslovačkog 109, zapadnonemačkog 90, švajcarskog 66, a švedskog 128). Bivši austrijski ministar odbrane Prader, prema pisanju štampe od 5. maja 1969, izjavio je da Austrija za narednih deset godina planira da za vojne potrebe utroši 60 milijardi šilinga, od čega bi se 44 milijarde pokrile iz redovnih budžetskih sredstava, a ostalo bi se obezbedilo putem kredita.

Oružane snage Austrije zvanično se nazivaju »Bundesheer« i sastoje se od kopnene vojske i ratnog vazduhoplovstva sa protivvazдушnom odbranom.

Kopnena vojska ima 45.000 ljudi i predstavlja osnovnog nosioca vojnih priprema u miru i realizatora vojnih napora u odbrani zemlje za

sve slučajeve eventualnog rata. Njoj su dodeljeni ključni zadaci u odbrani zemlje. Prema odredbama ustava: »1. Savezna vojska ima zadatak da štiti granice Republike; 2. Savezna vojska, ukoliko zakonita civilna vlast zahteva njenu pomoć, ima zadatak da štiti ustavni poredak, da održava red i bezbednost u zemlji i da pomaže kada dođe do elementarnih nepogoda i nesrećnih slučajeva«.

Kopnena vojska podeljena je na operativne jedinice i jedinice teritorijalne odbrane.

Operativne jedinice se sastoje od: 3 oklopno-grenadirske brigade, 4 brdske brigade, 3 rezervne brigade i samostalnih rodovskih i pozadinskih jedinica i ustanova. One su raspoređene na celoj teritoriji zemlje, a u organizacijskom pogledu grupisane su u tri grupe brigada — ranga korpusa. Postojeće oklopnogrenadirske i brdske brigade popunjene su sa oko 75—80% ratne formacije i čine prvi strategijski ešelon. Drugi ešelon sačinjavaju tri rezervne brigade, koje se u slučaju potrebe mogu veoma brzo razviti.

Teritorijalne jedinice. Vojnoteritorijalna podela zemlje poklapa se sa administrativnom podelom. U postojeće tri vojne oblasti nalazi se devet vojnoteritorijalnih komandi.

Osnovu teritorijalne odbrane čine jedinice granične zaštite i teritorijalne odbrane, koje se u slučaju mobilizacije formiraju po teritorijalnom principu, osim određenog broja specijalista. Predviđa se formiranje 120 četa granične zaštite i oko 140 četa za obezbeđenje teritorije. Neki podaci iz štampe ukazuju na to da bi se od tih četa formirali jednorodni bataljoni koji bi ušli u sastav pukova teritorijalne odbrane, a možda bi se zadržao i izvestan broj samostalnih bataljona — ukupno oko 15 pukova i 5 samostalnih bataljona sa oko 50.000 ljudi.

Do kraja 1968. god. Austrijanci su uspeli da obuče ljudstvo iz rezerve i da obezbede materijalna sredstva za formiranje 70 četa granične zaštite i 10 četa za obezbeđenje teritorije. Takva politika i praksa navode na pretpostavku da se teži tome da se, najpre, obrazuje potreban broj jedinica za obezbeđenje granične prostorije, pa da se tek posle toga pristupi postepenom formiranju teritorijalnih jedinica u unutrašnjosti zemlje.

Ljudstvo teritorijalnih jedinica drži vojnu opremu, stalno upakovanu, kod kuće. Jedinice teritorijalne odbrane se formiraju na taj način što ljudstvo, pošto bude pozvano ili kada se da određeni znak, odlazi najpre na zbornu mesto gde dobija oružje, a potom u jedinicu. Zahvaljujući efikasnosti i uvežbanosti mobilizacijskog sistema, jedinice teritorijalne odbrane razvijaju se relativno brzo — za 8 do 10 časova. Da bi se poboljšala efikasnost mobilizacijskog sistema, redovno se izvode mobilizacijske vežbe.

I civilnoj zaštiti poklanja se potrebna pažnja. Pri pokrajinskim vladama, sreskim organima vlasti i pri gradskim odborima obučavaju se kadrovi za štabove civilne zaštite. Na kursevima u školi protivvazdušne odbrane bilo je preko hiljadu ljudi iz raznih ustanova izvršnih organa vlasti, Crvenog krsta, vatrogasnih jedinica, itd.

Austrijska žandarmerija, policija, Crveni krst i vatrogasci formirali su oko 200 grupa za otkrivanje radioaktivnosti. U svim glavnim gradovima pokrajina stalno se ispituje radioaktivnost vazduha, a na oko 20 punktova u zemlji neprekidno funkcioniše služba za ispitivanje radioaktivnosti površinskih i podzemnih voda. Redovno se kontrolišu životne

namirnice i poljoprivredni proizvodi. Preduzeća koja proizvode namirnice uvode službu NBH-zaštite, zbog čega su svi veterinari, zaposleni u državnoj službi, završili odgovarajuće kurseve.

Ratno vazduhoplovstvo i protivvazдушna odbrana imaju oko 4.000 ljudi i relativno skromne avijacijske snage, jedinice protivvazdušne odbrane i veze. Prema podacima publikacije »The Military Balance 1970—71«, ratno vazduhoplovstvo ima: 3 lovca-bombardera tipa SAAB-105, 10 lovaca-bombardera J-29F, 24 izviđačka aviona L-19, 11 aviona za obuku »Magister« i 5 aviona »Vampir«, 3 transportna aviona »DHC-2«, 2 aviona »Skyvans«, 22 helikoptera »AB-204«, 23 helikoptera »Alouette«, 12 helikoptera »AB-206« za transport i održavanje veze. U 1971 god. trebalo bi da se nabave 20 aviona tipa SAAB-105, radi zamene aviona SAAB-J-29 koji se već 10 godina nalaze u upotrebi.

Govoreći o ratnom vazduhoplovstvu, bivši ministar odbrane Prader rekao je, 24. aprila 1969, sledeće: »Austrijska armija je 1964. godine imala dvanaest raznih tipova aviona i pet vrsta helikoptera. Sada imamo šest tipova aviona i pet tipova helikoptera«.

Prema rečima austrijskog generala Fusengera, avijacija je toliko skupa da Austrija nema ekonomskih mogućnosti da nabavi i održava jaču avijaciju. Po njegovom mišljenju, napadač bi, u slučaju iznenadnog napada, mogao da za relativno kratko vreme uništi austrijsku avijaciju. Zbog toga on na prvo mesto stavlja modernizaciju kopnene vojske, prvenstveno razvijanje protivtenkovske odbrane radi što efikasnijeg zatvaranja prohodnih pravaca za tenkove, i usavršavanje sistema protivvazdušne odbrane kako bi se nadoknadio nedostatak savremenih borbenih aviona.

Na već pomenutoj konferenciji za štampu, 24. aprila 1969, posle povratka iz zvanične posete JNA, ministar Prader je, otprilike, rekao ovako: »Austrijska armija će u eventualnom nuklearnom ratu izvršavati zadatke neutralne zemlje, koji se sastoje u sprečavanju da se eventualni nemiri i sukobi u susednim zemljama prošire na austrijsku teritoriju«. On je posebno naglasio da u slučaju agresije nijedan deo austrijske teritorije ne bi bio napušten bez borbe.

REFORMA AUSTRIJSKIH ORUŽANIH SNAGA

Austrijski vojni časopis »Österreichische Militärische Zeitschrift«, u broju za jul-avgust 1970, objavio je članak o predstojećim promenama u austrijskim oružanim snagama. O tome se i u javnosti već duže vreme raspravlja. Prethodna vlada je predložila obrazovanje parlamentarne komisije za reformu oružanih snaga. Sadašnja vlada, međutim, zastupa gledište da, pre svega, treba omogućiti svim slojevima stanovništva, zainteresovanim na bilo koji način za probleme odbrane zemlje, da neposredno učestvuju i iznesu svoja mišljenja o reformi oružanih snaga. Jedan od zadataka reforme je i smanjenje vojnog roka od 9 na 6 meseci. Međutim, pri tome treba stvoriti uslove da se, uprkos skraćanju vojnog roka, potreban broj obveznika osposobi za službu u ratu. Isto tako, predviđa se poboljšanje strukture ratne armije i njeno osposobljavanje i priprema za brzo i efikasno izvršavanje mobilizacije.

Sadašnja komisija za reformu ima 5 članova, od kojih: 5 predstavnika političkih partija, 27 predstavnika raznih ministarstava (od kojih

su 7 iz ministarstva odbrane), 2 predstavnika sindikata, 7 predstavnika raznih udruženja, 3 predstavnika komora, 4 predstavnika studenata i 7 predstavnika raznih omladinskih organizacija. Vlada je nastojala da reforma ne bude stvar samo grupe oficira, nego da u tome učestvuju i to prihvate širi slojevi stanovništva. Zbog toga su u komisiju uključeni predstavnici političkih partija u parlamentu, državne administracije, privrede, društvenih i omladinskih organizacija.

Komisija je dobila zadatak da predloži nacrt buduće organizacijske strukture oružanih snaga, imajući u vidu važeće odredbe zakona o opštoj vojnoj obavezi i projekt odluke vlade o osnovnim koncepcijama odbrane zemlje. Komisiji je predloženo da ima na umu zahtev većine stanovništva da se skрати vojni rok, da se to uskladi sa potrebama odbrane i da se potraži nova organizacija oružanih snaga, koja bi odražavala austrijske mogućnosti i potrebe.

Naglašava se da bi, posle skraćivanja vojnog roka, najviše odgovaralo da se oružane snage podele na operativne (borbene) i nastavne jedinice.

Operativne jedinice sačinjavale bi prvi strateški ešelon. U njima bi se nalazili obveznici koji bi dobrovoljno služili produženi vojni rok (za veću platu). Te jedinice bi se nalazile u stalnoj spremnosti za borbena dejstva.

Nastavne jedinice bi primale regrute, koji bi u njima izvodili šestomesečnu obuku. Posle završene obuke u nastavnim jedinicama, obveznici bi se prevodili u rezervu. Njihova borbena gotovost, kao i zadržavanje znanja, održavala bi se kasnijim pozivanjem na vežbe. U slučaju potrebe, obveznici iz rezerve bili bi mobilisani za razvijanje ratnih jedinica.

Na taj način Austrija bi obezbedila potrebnu gotovost za odbranu zemlje. To bi, u isto vreme, omogućilo vladi da razumno postupa i da nepromišljenim merama, kao, na primer, mobilizacijom, ne zaoštava neku krizu a, s druge strane, da nepotrebno ne opterećuje privredu.

Za sada se ne govori koliko će ta reforma koštati austrijsku privredu. Sigurno je da će na jednoj strani biti ušteda, ali se na drugoj strani moraju obezbediti veći izdaci za plate vojnika koji se prijave da služe produženi rok od 2 do 3 godine. Podvlači se da Austrija, kao mala zemlja, ima ograničene materijalne mogućnosti. Stoga joj se nameće, kao preka potreba, reforma oružanih snaga, jer će joj samo to omogućiti organizovanje efikasnijih snaga za odbranu zemlje.

Trebalo je da komisija do kraja oktobra 1970. završi rad i da svoja razmatranja dostavi vladi. Očekuje se da bi se prve mere na sprovođenju reforme mogle preduzeti negde početkom 1971. godine.

Potpukovnici
Nikola GRUBIŠIĆ
Branko PANJAK

LITERATURA

- *The Military Balance 1970—1971*, publikacija Britanskog instituta za strateške studije;
- Austrijski časopis *Österreichische Militärische Zeitschrift* br. 3/70. i 4/70;
- Lokalna austrijska štampa;
- *Vojna enciklopedija*;
- *Vojna geografija susednih zemalja*;
- *Narodna armija* od 21. februara 1969, 7. i 14. avgusta 1970. god.